

2023 – ANUL IULIU MANIU !

Cetatea Cavalerilor

NR. 7(35) IULIE 2023

Nr. 7 (35) / IULIE 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

175 DE ANI DE LA DECLANȘAREA REVOLUȚIEI ROMÂNE DE LA 1848-1849 ÎN TRANSILVANIA (1)

Colonel Dr. Vasile St. TUTULA

Anul 1848 – un an revoluționar în Europa

Revoluțiile de la 1848 s-au declanșat cu o mare iuțea în multe state europene, începând cu Franța în luna februarie a aceluiași an. Revoluțiile europene s-au declanșat de la vest spre estul Europei într-un ritm foarte alert. În toate statele europene, popoarele cereau libertate, dreptate și reforme.

Evenimentele revoluționare s-au propagat într-un timp scurt de la Paris, la Palermo, Roma, Viena și Berlin, Pesta, Praga, Cluj, Varșovia, Iași și București. Revoluția izbucnită în Franța în luna februarie 1848 a avut un puternic ecou european, fiind un semnal cert și pentru revoluționarii români. Nicolae Bălcescu și alți revoluționari români au participat activ la înfruntările din capitala Franței, chiar pe baricade.

Cauzele revoluțiilor de la 1848 și formale de desfășurare a acestora au prezentat multe asemănări și deosebiri semnificative de la o țară la alta. În Franța burghezia industrială și comercială urmăreau să răstoarne de la putere regimul marilor bancheri. Muncitorii francezi, țăranii, intelectualii cereau drepturi democratice și reforme sociale, interzicerea cenzurii, lichidarea unor servituii feudale, împrumutarea lor cu pământ.

Alte popoare: polonezii, românii, italienii, ungurii, cehii, sârbii, slovacii, ucrainenii urmăreau înlăturarea orânduirii feudale, a exploatării nemiloase a țăranilor de către marii moșieri și magnați de pământuri. Chestiunea cea mai fierbinte a acestor popoare era să se elibereze de sub dominația imperiilor habsburgic, otoman și țarist.

Analizând cauzele Revoluției Române, declanșată, Nicolae Bălcescu arăta: „Revoluția română n-a fost fenomen neregulat, efemer, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală fu ocazia, dar nu cauza revoluției. Cauza ei se pierde în negura veacurilor, Uneltorii ei sunt optsprezece veacuri de trudă, suferință și lucrarea poporului român asupra lui însuși”.

În Moldova revoluția a început la 27 martie 1848 când 1.000 de participanți, au urmărit răsturnarea de la putere a regimului reacționar, condus de Mihail Sturdza. S-a redactat și o „Petițiune-Proclamațiune” către domnitor, semnată de sute de persoane, cu un program de 35 de articole de revendicări pentru îmbunătățirea condiției materiale ale maselor țărănești, lichidarea monopolului politic al boierimii retrograde. Programul de revendicări a fost întocmit de Alexandru Ioan Cuza, Vasile Alecsandri și Lascăr Rosetti. Domnitorul Mihail Sturdza a simulat faptul că va accepta unele revendicări, după care a trecut la represiuni, o parte dintre revoluționarii din Moldova au fost arestați, ori au fugit în Transilvania și Bucovina (Alexandru I. Cuza, Vasile Alecsandri, Alecu Russo). Urmare a intervenției represive a domnitorului Mihail Sturdza, revoluția a fost zădărnicită.

Revoluția în Țara Românească s-a concretizat prin Adunarea și Proclamația de la Islaz (9 iunie 1848), unde s-a prezentat un amplu program de revendicări.

Declanșarea Revoluției Române în Transilvania

Revoluționarii români din Transilvania erau foarte atenți la ceea ce se întâmpla la Viena, Pojon (Bratislava) și Pesta, inclusiv la Iași și București.

Bustul lui S. Bărnuțiu la Carei

Prima atitudine, poziție la 12 martie 1848 (nt.v.) o ia Simion Bărnuțiu, „răspunzând astfel la un act nobiliar care cerea alipirea Transilvaniei la Ungaria”. În acest Manifest-Proclamație, Simion Bărnuțiu afirmă și susține în modul cel mai ferm „necesitatea recunoașterii românilor ca națiune politică, eliberarea și împrumutarea iobagilor, convocarea unui congres național în care să se exprime dorințele românilor”.

După adoptarea Programului Revoluției ungare (15 martie) la Pojon (Bratislava) și Pesta (15 martie), evenimentele s-au precipitat în Transilvania. Primele atitudini și poziții se iau în presa vremii. În „**Organul luminării**”, gazeta lui Timotei Cipariu se scrie despre izbucnirea

revoluției din Paris, în „**Gazeta Transilvaniei**” redactată de George Barițiu, în 16 martie 1848, la Brașov, se scria: „Crunta și fioroasa revoluțiune din Paris, însoțită de totala cădere a tronului și de fuga regelui, nu e nicio îndoială, că va scutura și cutreiera pe toată Europa, începând de la staturile cele mai mari și până la cele mai mici și neputincioase”.

La 18 martie 1848, în Timișoara la o adunare populară a tineretului cu un număr redus de participanți se adoptă Programul cu cele 12 puncte de la Pesta. La punctul nr. 12 se prevedea „**Uniunea Transilvaniei la Ungaria**”. La 21 martie 1849 se adoptă respectivul program cu 12 puncte, la care au participat doar locuitorii de etnie maghiară. La 23 martie, în orașul Dej sunt sparte ferestrele primarului de către cetățenii furioși. La Cluj, în 24 martie 1848, guvernatorul Teleki menține cenzura. Îi cheamă la Cluj pe episcopul greco-catolic Ioan Lemeni împreună cu Timotei Cipariu. Le ordonă acestora să supravegheze presa românească și să prevină eventualele răscoale țărănești. Episcopului ortodox Andrei Șaguna îi trimite instrucțiuni asemănătoare la Sibiu. Dă dispoziții tuturor comișilor supremi din Transilvania pentru a menține ordinea nobiliară existentă, prevenirea mișcărilor țărănești.

La 24-25 martie, în Sibiu, Simion Bărnuțiu lansează o Proclamație, răspândită în manuscris în care se cere: „**congres național român, libertate națională, repunerea națiunii române în drepturile sale, deputați naționali în dieta țării, proporțional cu numărul românilor. Declară: nicio uniune cu ungurii până când românii nu vor fi tratați ca națiune liberă, cu drepturi egale**”.

Proclamația lui Simion Bărnuțiu din 24-25 martie 1848, emisă la Sibiu este unul dintre documentele de bază care cere ca națiunea română să fie repusă în drepturile sale politice, respectiv să fie recunoscută ca a patra națiune a țării.

În ziua de 25 martie 1848 au avut loc conferințe și întâlniri ale fruntașilor români, la Brașov și Blaj. La Brașov fruntașii români hotărăsc să se întâlnească în cadrul unor conferințe și adunări pentru a cunoaște evoluția și mersul evenimentelor din Europa.

În aceeași zi, la Blaj clericii și studențimea au ținut o conferință în casa lui Timotei Cipariu privind cele mai noi evenimente. Timotei Cipariu recomandă întocmirea unei petiții cu revendicările românilor, care să fie înaintată împăratului de la Viena. Profesorul Turcu, în virtutea că românii sunt majoritari și cu cel mai mare rol în viața economico-socială, recomandă „**să nu se ceară, ci să se pretindă**”. Clericul Todoran a spus că cel mai corect este: „**Noi nici să cerem, nici să pretindem, ci să luăm ce este al nostru**”.

La 26 martie 1848, la Tg. Mureș are loc o întrunire comună a cancelariștilor români și unguri. Alexandru Papiu Ilarian întocmește o petiție prin care condiționează iscălirea acesteia privind recunoașterea românilor ca națiune a Transilvaniei, în egală îndreptățire cu celelalte „națiuni” ale Transilvaniei, desființarea iobăgiei fără nicio despăgubire. Cererile românilor au fost ignorate de cancelariști unguri prezenți la întrunire. Aceștia nu au semnat petiția.

În seara zilei de 26 martie a sosit la Tg. Mureș Nicolae Bârlea de la Blaj, anunțând pregătirea unei adunări la Blaj, în Duminica Tomii (30 aprilie). Acest anunț a creat o situație nouă în rândul revoluționarilor în ideea de a se organiza, urmare și a unor manifestări antiromânești, în scopul de a sabota cererile românilor, de a-i intimida să nu acționeze împotriva revoluției ungare.

În 27-28 martie 1848, la Cluj, în biserica de la Mănăstur, mai mulți tineri se întrunesc și întocmesc un proiect de petiție în 8 puncte. Acest proiect va fi îmbunătățit la cea de-a doua Adunare Națională de la Blaj (3-5/15-17 mai), întocmindu-se **Petiția Națională în 16 puncte**. Tinerii prezenți la Biserica de Mănăstur-Cluj au fost: Florian Micaș, Ioan Buteanu, Oprea Moroianu, Iosif Hodoș și Ioan Suciu. În respectiva petiție se cerea recunoașterea națiunii române ca națiune politică, cu drept de reprezentare în Dietă și Guberniu, în organele locale de conducere a orașelor și localităților cu rangul de comună. Ei au cerut desființarea iobăgiei și împrumutarea țăranilor, fără răscumpărare ș.a.

La 30 martie 1848, maghiarii din orașul Sibiu, puțini la număr, slab organizați au intenționat să facă o demonstrație pentru „uniunea” Transilvaniei la Ungaria spre a vedea cum se comportă sașii, majoritatea locuitorilor orașului. Sașii sibieni s-au pregătit să-i întâmpine cu tulumbele de apă gata pregătite. Aflând măsurile luate de sașii sibieni, ungurii au renunțat la „demonstrația” de susținere a „uniunii”.

La 1 aprilie 1848, la Blaj a avut loc o întâlnire consultativă între profesori, canonici și tineri de la gimnaziul din Blaj. Au fost prezenți: Avram Iancu, Alexandru Papiu Ilarian, Samuil Poruțiu și Florian Micaș. Scopul întâlnirii: „convocarea unei adunări generale a tuturor românilor din Transilvania”. Această propunere se va împlini într-un cadru restrâns, doar pe 30 aprilie, de Duminica Tomii. S-a dorit o participare cât mai numeroasă.

Românii din Transilvania vor fi tot mai activi: la 2 aprilie 1848 se vor aduna la Abrud 70-80 persoane, inclusiv din localitățile din jur, îndeosebi preoți și învățători. S-a adoptat o Petiție prezentată de Ioan Buteanu prin care se cerea recunoașterea națiunii române, desființarea iobăgiei, asigurarea de drepturi politice românilor, așa cum au sașii, secuii și ungurii.

La 3 aprilie 1848, după 410 de ani de împilare (1348-1848), Universitatea Săsească proclamă emanciparea românilor de pe „Fundus Regius”. Această emancipare însemna recunoașterea dreptului de proprietate asupra pământului, bunurilor mobile și imobile, dreptul de a-și ridica locuințe și dependențe, de a-și ridica biserici pentru locuitorii români în localitățile locuite predominant de sași, circa 450-500 de localități la acea dată.

În luna aprilie 1848 evenimentele se vor precipita și mai mult. La 6 aprilie va avea loc o adunare în care s-au strâns semnături pentru o petiție care va fi adresată Dietei Transilvaniei pentru drepturile românilor ca națiune politică: trimiterea de deputați în Dieta în raport cu numărul românilor, dreptul acestora de a avea reprezentanți și funcționari la conducerea localităților, îndeosebi la orașe, unde românii lipseau cu desăvârșire, să nu se mai pună piedici românilor de a nu putea intra în orașele țării, mai ales în: Sibiu, Brașov, Cluj, Sighișoara, Mediaș, Sebeș, Bistrița, Oșorhei (Tg. Mureș), Alba Iulia și altele.

În aceeași zi, 6 aprilie, profesorul Aron Pumnul a redactat o Proclamație prin care îi îndemna pe români să vină la Adunarea Națională din Duminica Tomii (30 aprilie). Proclamația a fost multiplicată în 400 de exemplare, răspândită în toată Transilvania de studenții ce au plecat în vacanța de Paști. Guberniul Transilvaniei, cu sediul în Cluj a emis un document prin care interzice dreptul românilor de a se aduna la Blaj, în 30 aprilie, din Duminica Tomii (30 aprilie).

La 8 aprilie 1848 este eliberat Eftimie Murgu din închisoarea din Pesta, la 24 de zile după eliberarea deținuților politici. În Transilvania, la Cluj, în 10 mai guvernatorul Joseph Teleki anunță deschiderea Dietei pe 29 mai 1848, având ca obiectiv votarea „uniunii” Transilvaniei la Ungaria, ceea ce îi va determina pe revoluționarii români să riposteze împotriva acestui abuz. În 20 aprilie la Dej se adună românii care protestează împotriva „uniunii”, adunându-se semnături împotriva acesteia, inclusiv în alte localități: Blaj, Brașov, Năsăud, Alba Iulia, Abrud ș.a.

La 21 aprilie, la Blaj, episcopul greco-catolic Lemeni în înțelegere cu Consistoriul din Sibiu, a convocat o adunare la Blaj în 3/15 mai, unde a dispus să fie prezenți „protopopii și unii bărbați pricepuți”, pentru a analiza situația din Transilvania.

Pentru a atenua situația socială, destul de grea a țăranilor iobagi, Dieta de la Bratislava votează la 23 aprilie Legea agrară prin care iobagii din Ungaria, inclusiv cei din Banat, Crișana, Maramureș și Slovacia sunt eliberați de sarcinile feudale, trecându-se la împrumutarea acestora cu sesiile ce le

dețineau. În aceeași zi, la Brașov, românii au ținut o conferință în Ziua de Paști (23 aprilie) în problemele cauzei naționale românești, cu participarea lui Simion Bărnuțiu. Scopul acestei conferințe a fost ca românii să protesteze cu vehemență împotriva „uniunii” Transilvaniei la Ungaria.

- **Măsuri de amenințare și forță luate în Transilvania**

1. Guvernul Transilvaniei introduce cenzura, îndeosebi asupra presei românești și săsești.
2. La 25 aprilie Guvernul Transilvaniei instituie pe întreg teritoriul Legea statarială (stare de sediu), care va nemulțumi întreaga populație. Au fost date dispoziții pentru ridicarea pe între cuprinsul Transilvaniei a circa 200 de spânzurători și țepe care-i va nemulțumi îndeosebi pe români și pe sași.
3. Guvernul Transilvaniei a luat o serie de măsuri de forță pentru ca Adunarea Națională din Dumnică Tomii să nu se poată desfășura. De fapt, Guvernul a interzis Adunarea Națională din 30 aprilie de la Blaj. Totuși românii se vor aduna la Blaj, în jur de 6.000 de oameni.

4

Adunarea dela Blaj, pe Câmpia Libertății, 15 Mai 1848. Muzeul Regional din Alba-Iulia
 Выходящее на Площадь свободы под Елизавет, 15 мая 1848 г. Музей города Аба-Юлья
 L'Assemblée de Blaj sur le Champ de la Liberté, le 15 Mai 1848. Musée régional de Alba-Iulia

-va urma-